מבחן מסכם: המכות ויציאת מצרים, שמות ז-יג

זמן 90 דקות | ניקוד 100 נקודות

שם	כיתה	תאריך	ציון
			מתוך 100

זמן: 90 דקות · 100 נקודות · במבחן שני חלקים. בחלק א ענו על כל השאלות. בחלק ב בחרו שלוש שאלות מתוך ארבע. מותר להשתמש בתנ"ך בלי פירושים.

א חלק א: בקיאות — 40 נקודות

ענו על כל עשר השאלות. בשאלות 1-5 הקיפו את התשובה הנכונה; בשאלות 6-10 ענו בקצרה וציינו פרק ופסוק.

1 באיזו מכה לא הצליחו החרטומים לעשות כמו אהרן? (4 נק')

א) דם ב) צפרדע ג) כינים ד) ערוב

2 באיזו מכה נאמר לראשונה שארץ גושן תופרד ולא תיפגע? (4 נק')

א) ערוב ב) צפרדע ג) דם ד) ברד

3 כמה ימים נמשכה מכת החושך? (4 נק')

א) יום אחד ב) שלושה ימים ג) שבעה ימים ד) עשרה ימים

4 באיזה יום בחודש ציווה ה' לקחת את השה לקרבן פסח? (4 נק')

א) בראשון לחודש ב) בחמישה עשר לחודש ג) בארבעה עשר לחודש ד) בעשור לחודש

5 כמה גברים יצאו ממצרים, לפי הכתוב? (4 נק')

א) כשש מאות אלף רגלי ב) כשבעים נפש ג) כשלוש מאות אלף ד) כאלף אלפים

6 מה עשו המצרים כשלא יכלו לשתות ממי היאור במכת דם? (4 נק')

7 במכת צפרדע: מתי ביקש פרעה שיסורו הצפרדעים, ומה ענה משה? (4 נק')

8 מה אמר פרעה למשה ולאהרן במכת הברד? (4 נק')

9 מה שאלו בני ישראל מן המצרים לפני היציאה? **4 נק'**

10 למה לא הוביל ה' את העם בדרך ארץ פלשתים? **4 נק'**

ב חלק ב: עיון ופרשנות

60 נקודות

בחרו שלוש שאלות מתוך ארבע. כל שאלה 20 נקודות. קראו את המקורות שבתוך השאלה וענו במילים שלכם.

11 "וַאֲנִי אַקְשֶׁה אֶת־לֵב פַּרְעֹה" (פרק ז) 20 נק'

וַאֲנִי אַקְשֶׁה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְהִרְבֵּיתִי אֶת־אֹתֹתַי וְאֶת־מוֹפְתַי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם

שמות ז, ג

ואני אקשה. מֵאַחַר שֶׁהִרְשִׁיעַ וְהִתְרִיס כְּנֶגְדִּי, וְגָלוּי לְפָנַי שֶׁאֵין נַחַת רוּחַ בָּאֻמּוֹת לָתֵת לֵב שָׁלֵם לָשׁוּב, טוֹב שֶׁיִּתְקַשֶּׁה לִבּוֹ, לְמַעַן הַרְבּוֹת בּוֹ אוֹתוֹתַי ... וְאַעַפ"כֵ בְּחָמֵשׁ מַכּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת לֹא נֶאֱמַר וַיְחַזֵּק ה' אֶת לֵב פַּרְעֹה, אֶלָּא וַיֶּחֱזַק לֵב פַּרְעֹה

רש"י על ז, ג

אִם הַשֵּׁם הִקְשָׁה אֶת לִבּוֹ מַה פִּשְׁעוֹ, וְיֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי טְעָמִים וּשְׁנֵיהֶם אֱמֶת, הָאֶחָד, כִּי פַּרְעֹה בְּרִשְׁעוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל רָעוֹת גְּדוֹלוֹת חִנָּם, נִתְחַיֵּב לְמְנֹעַ מִמֶּנּוּ דַּרְכֵי תְּשׁוּבָה ... וְהַטַּעַם הַשֵּׁנִי ... כַּאֲשֶׁר גָּבְרוּ הַמַּכּוֹת עָלָיו וְנִלְאָה לִסְבֹּל אוֹתָם, רַךְ לִבּוֹ וְהָיָה נִמְלָךְ לְשַׁלְּחָם מִכֹּבֶד הַמַּכּוֹת, לֹא לַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאוֹ

רמב"ן על ז, ג

א. מה השאלה הקשה שעולה מן הפסוק "ואני אקשה את לב פרעה"? 4 נק'

ב. איך מסביר רש"י את הקשיית הלב? מה הוא מדגיש על חמש המכות הראשונות? 8 נק'

ג. הציגו את שני הטעמים של הרמב"ן. לפי הטעם השני, למה לא הייתה ה"רכות" של פרעה תשובה אמיתית? 8 נק'

12 "אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִוא" (פרק ח) **20 נק'**

> וַיַּעֲשׂוּ־כֵן הַחַרְטֻמִּים בְּלָטֵיהֶם לְהוֹצִיא אֶת־הַכִּנִּים וְלֹא יָכֹלוּ ... וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּים אֶל־פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִוא וַיֶּחֱזַק לֵב־פַּרְעֹה וְלֹא־שָׁמַע אֲלֵהֶם
> שמות ח, יד-טו

> אצבע אלהים הוא. מַכָּה זוֹ אֵינָהּ עַל יְדֵי כְּשָׁפִים, מֵאֵת הַמָּקוֹם הִיא
> רש"י על ח, טו

> אָמַר רַבִּי אַבְרָהָם ... אָמְרוּ אֶל פַּרְעֹה לֹא בָּאָה זֹאת הַמַּכָּה עַל יַד אַהֲרֹן בַּעֲבוּר יִשְׂרָאֵל, רַק מַכַּת אֱלֹהִים הִיא בְּפִי מַעֲרֶכֶת הַכּוֹכָבִים עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם ... עַל כֵּן חָזַק לֵב פַּרְעֹה. וְהֵבִיא רְאָיָה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא אָמַר "אֶצְבַּע ה'" שֶׁהוּא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ... וְאֵין דְּבָרָיו נְכוֹנִים בְּעֵינַי
> רמב"ן על ח, טו

א. מה למדו החרטומים ממכת הכינים לפי רש"י? **5 נק'**

ב. הרמב"ן מביא את פירוש רבי אברהם (אבן עזרא). מה אמרו החרטומים לפי פירוש זה, ואיזו ראיה מביא אבן עזרא מן הלשון "אצבע אלהים"? מה דעת הרמב"ן על פירוש זה? **10 נק'**

ג. איזה פירוש מסביר טוב יותר את ההמשך, "ויחזק לב פרעה"? נמקו. **5 נק'**

13 "בְּנְעָרֵינוּ וּבְזְקֵנֵינוּ נֵלֵךְ" (פרק י) **20 נק'**

> וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנְעָרֵינוּ וּבְזְקֵנֵינוּ נֵלֵךְ בְּבָנֵינוּ וּבְבְנוֹתֵינוּ בְּצֹאנֵנוּ וּבְבְקָרֵנוּ נֵלֵךְ כִּי חַג־ה' לָנוּ ... לֹא כֵן לְכוּ־נָא הַגְּבָרִים וְעִבְדוּ אֶת־ה' כִּי אֹתָהּ אַתֶּם מְבַקְּשִׁים וַיְגָרֶשׁ אֹתָם מֵאֵת פְּנֵי פַּרְעֹה
>
> שמות י, ט-יא

> לא כן. כַּאֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לְהוֹלִיךְ הַטַּף עִמָּכֶם, אֶלָּא לכו הגברים ועבדו את ה'. כי אתה אתם מבקשים. כִּי אוֹתָהּ בִּקַּשְׁתֶּם עַד הֵנָּה – נִזְבְּחָה לֵאלֹהֵינוּ, וְאֵין דֶּרֶךְ הַטַּף לִזְבֹּחַ
>
> רש"י על י, יא

א. מי צריך לצאת לעבוד את ה' לפי משה? ומה מציע פרעה? **6 נק'**

ב. לפי רש"י, באיזה נימוק משתמש פרעה כדי להשאיר את הטף במצרים? **7 נק'**

ג. למה, לדעתכם, משה עומד על כך שגם הצעירים והזקנים יצאו? קשרו לביטוי "כי חג ה' לנו". **7 נק'**

14 "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם" וקרבן פסח (פרק יב) **20 נק'**

> הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה
>
> שמות יב, ב

> החדש הזה. הֵרְאָהוּ לְבָנָה בְּחִדּוּשָׁהּ וְאָמַר לוֹ כְּשֶׁהַיָּרֵחַ מִתְחַדֵּשׁ יִהְיֶה לְךָ רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ, עַל חֹדֶשׁ נִיסָן אָמַר לוֹ, זֶה יִהְיֶה רֹאשׁ לְסֵדֶר מִנְיַן הֶחֳדָשִׁים, שֶׁיְּהֵא אִיָּר קָרוּי שֵׁנִי, סִיוָן שְׁלִישִׁי
>
> רש"י על יב, ב

> הִגִּיעָה שְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם שֶׁאֶגְאַל אֶת בָּנָיו, וְלֹא הָיוּ בְיָדָם מִצְוֹת לְהִתְעַסֵּק בָּהֶם כְּדֵי שֶׁיִּגָּאֲלוּ ... וְנָתַן לָהֶם שְׁתֵּי מִצְוֹת, דַּם פֶּסַח וְדַם מִילָה
>
> רש"י על יב, ו

א. רש"י מביא שני פירושים ל"החדש הזה". מהם? איזה מהם הוא הפשט לדבריו? **8 נק'**

ב. לפי רש"י על יב, ו: למה נתן ה' לישראל מצוות לפני היציאה? אילו מצוות? **8 נק'**

ג. מה המשמעות של כך שמצוות הפסח באות דווקא לפני הגאולה? **4 נק'**